

16 Μαρτίου, 1992

(ΠΙΚΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ/στές)

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΣ,

Εφεσελιοντες-Εναγόμενοι

v.

ΡΟΖΕ ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΥ,

*Εφεσίβλητης-Ενάγουσας.**(Πολιτική Έφεση Αρ. 7869).*

Αμέλεια — Τροχαίο ατύχημα — Σύγκρουση μεταξύ δύο αυτοκινήτων οδηγούμενων σε υπεραστικό δρόμο σε αντίθετη κατεύθυνση, όταν το ένα αυτοκίνητο, στην προσπάθειά του να στρίψει δεξιά αφού είχε δώσει σχετικό σήμα και είχε ελαττώσει ταχύτητα, απέκλιψε την πορεία του άλλου αυτοκινήτου, το οποίο δεν οδηγείτο με υπερβολική ταχύτητα — Αποκλειστική ευθύνη για το δυστύχημα είχε ο οδηγός του αυτοκινήτου που προσπάθησε να στρίψει δεξιά. 5

Αμέλεια — Τροχαίο ατύχημα — Καθήκον για επιμελή οδήγηση — Δεν επεκτείνεται στη λήψη προληπτικών μέτρων έναντι της πιθανότητας εκδήλωσης αμέλειας εκ μέρους άλλων οδηγών. 10

Ο εφεσελιών οδηγούσε το αυτοκίνητο του κατά μήκος του δρόμου Λευκωσίας-Ανάγκυας. Σε σημείο του δρόμου όπου η ορατότητα ήταν πολύ μεγάλη, ο εφεσίβλητος 2, ο οποίος ερχόταν από την αντίθετη κατεύθυνση, έστριψε δεξιά και του απέκλιψε τον δρόμο. Παρά την προσπάθεια του εφεσελιοντα να φρενάρι τα δύο αυτοκίνητα συγκρούστηκαν σε σημείο 7 περίπου πόδια από το αριστερό άκρο της ασφάλτου κατά μήκος της πορείας του εφεσελιοντα. Ο δρόμος στο σημείο εκείνο είχε πλάτος 19,5 περίπου πόδια. Ο εφεσίβλητος 2 πριν στρίψει δεξιά είχε δώσει σχετικό σήμα και είχε ελαττώσει την ταχύτητά του, παρέμενε όμως στο αριστερό μέρος του δρόμου σύμφωνα με την πορεία του. Το πρωτόδικο Δικαστήριο θεώρησε ότι ο εφεσελιών ευθυνόταν και εκείνος για το δυστύχημα διότι έπρεπε, αφού είχε δει το σήμα του εφεσίβλητου 2 και την πρόθεσή του να στρίψει δεξιά, να είχε πάρει μέτρα για το ενδεχόμενο να υλοποιήσει ο εφεσίβλητος 2 την πρόθεσή του προτού περάσει ο εφεσελιών, και απέδωσε σ' αυτόν ευθύνη κατά 25%. Από την μαρτυρία δεν μπορούσε να εξαχθεί οποιοδήποτε συμπέρασμα ότι ο εφεσελιών οδηγούσε με υπερβολική ταχύτητα. 15 20 25

Αποφασίσθηκε ότι:

- 5 (α) Το καθήκον για επιμελή οδήγηση δεν επεκτείνεται στη λήψη προληπτικών μέτρων έναντι της πιθανότητας εκδήλωσης αμέλειας εκ μέρους άλλων οδηγών, διότι ο νουνεχής οδηγός μπορεί εύλογα να υποθέσει ότι όπως ο ίδιος έτσι και οι άλλοι οδηγοί θα εκπληρώσουν το καθήκον επιμέλειας έναντι του ιδίου και άλλων οδηγών. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση θα έθετε ανυπόφορο βάρος στο νομιμόφορο οδηγό και θα παρείχε αδικαιολόγητη συγχώρεση σε εκείνον ο οποίος παραβαίνει τα καθήκοντα του και το νόμο.
- 10 (β) Στην παρούσα υπόθεση ήταν φανερό ότι ο εφεσείων είχε κριθεί αμελής διότι δεν είχε προβλέψει την αμέλεια του εφεσίβλητου 2. Αυτό ήταν σφάλμα διότι ο εφεσείων μπορούσε να είχε συνεχίσει την πορεία του με την εύλογη προσδοκία ότι ο εφεσίβλητος 2 θα τηρούσε τα καθήκοντα έναντι του και δεν θα έφρασε την πορεία του.
- 15

Η έφεση έγινε αποδεκτή με έξοδα.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Χριστοδούλου ν. Γρηγορίου, (1989) 1 Α.Α.Δ. (Ε) 178.

Varnakides v. The Police (1969) 2 C.L.R. 1.

- 20 *Adamis v. Eracleous (1982) 1 C.L.R. 746.*

Παπαχριστοδούλου ν. Χ" Νεοφύτου, (1991) 1 Α.Α.Δ. 426

Κωνσταντίνου ν. Φιλίππου, (1991) 1 Α.Α.Δ. 1110.

Έφεση.

- 25 Έφεση από τον εναγόμενο 2 κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λάρνακας (Λαούτας, Προς. Π.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 14 Απριλίου, 1989 (Αρ. Αγωγής 7917/86) με την οποία αποδόθηκε ευθύνη και στον ίδιο για τη σύγκρουση που επεσυνέβη μεταξύ του αυτοκινήτου που είχε υπό τον έλεγχό του και του αυτοκινήτου που οδηγούσε ο εναγόμενος 1.
- 30

Γ. Κορφιώτης, για τον εφεσείοντα - εναγόμενο 2.

Α. Λεμής, για την εφεσίβλητη - ενάγουσα.

Χρ.Τριανταφυλλίδης, για τον εφεσίβλητο- εναγόμενο 1.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής κ. Γ. Μ. Πικής. -

ΠΙΚΗΣ, Δ.: Ο εφεσείων προσβάλλει το εύρημα του Επαρχιακού Δικαστηρίου με το οποίο αποδόθηκε ευθύνη και στον ίδιο για τη σύγκρουση που επεσυνέβη μεταξύ αυτοκινήτου το οποίο είχε υπό τον έλεγχο του και του αυτοκινήτου που οδηγούσε ο εφεσίβλητος 2. Ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης τα οχήματα υπέστησαν ζημιές και τραυματίστηκαν οι τέσσερις επιβάτες που επέβαιναν του αυτοκινήτου του εφεσίβλητου 2. Οι τελευταίοι ήγειραν ξεχωριστές αγωγές εναντίον του εφεσείοντα και του εφεσίβλητου 2 με τις οποίες διεκδικούσαν αποζημιώσεις εναντίον των εναγομένων για τη ζημία την οποία υπέστησαν την οποία απόδωσαν στην αμέλεια αμφοτέρων.

Με την υπεράσπιση του ο εφεσείων (εναγόμενος 2) αρνήθηκε κάθε ευθύνη για το δυστύχημα ή υποχρέωση για αποζημίωση των εναγόντων (εφεσίβλητων 1). Ο εφεσίβλητος 2 (εναγόμενος 1) πρόβαλε δύο διαζευκτικές υπερασπίσεις· πρώτο ότι δεν ευθυνόταν, και, διαζευκτικά, αν ευθυνόταν έναντι των επιβατών, μεγάλο μέρος της ευθύνης έφερε ο εφεσείων από τον οποίο αξίωσε συνδρομή λόγω συντρέχουσας αμέλειας. Συγχρόνως επεφύλαξε τα δικαιώματά του για συνέχιση άλλης αγωγής που ήγειρε εναντίον του εφεσείοντα για αποζημίωση λόγω αμέλειας για τις ζημιές που υπέστη ο ίδιος λόγω του δυστυχήματος. Παρόλο που δεν τίθεται θέμα συντρέχουσας αμέλειας (τέτοιο θέμα μπορεί να τεθεί μόνο ως υπεράσπιση προς μείωση της αποζημίωσης για την οποία ευθύνεται ο εναγόμενος έναντι του ενάγοντα) με την υπεράσπιση του εφεσίβλητου 2 τέθηκε ως επίδικο θέμα ο καταμερισμός της ευθύνης μεταξύ των εναγομένων για τη ζημία που προκλήθηκε στους τέσσερις ενάγοντες (επιβάτες) ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης μεταξύ των οχημάτων του εφεσείοντα και του εφεσίβλητου 2.

Με απόφαση του δικαστηρίου εγκρίθηκε η συνεκδίκαση των τεσσάρων αγωγών και τέθηκε με συμφωνία των διαδίκων η επίλυση του θέματος της ευθύνης ως πρώτου

- θέματος, διαδικασία η οποία χαρακτηρίζεται από το πρωτόδικο δικαστήριο ως ανορθόδοξη, αλλά προφανώς υιοθετήθηκε για την απλοποίηση της διαδικασίας, αφενός, και για να προλειάνει το έδαφος για τη διευθέτηση των υπολοίπων θεμάτων, αφετέρου. Μετά την ακρόαση της μαρτυρίας, περιλαμβανομένης και εκείνης του αστυνομικού που διερευνήσε το δυστύχημα, το δικαστήριο έκρινε ότι και οι δύο εναγόμενοι (ο εφεσείων και ο εφεσίβλητος 2) έφεραν ευθύνη για το δυστύχημα έναντι των εναγόντων την οποία 5
10 κατένειμε μεταξύ τους με αναλογία 75% (εφεσίβλητος 2) και 25% (εφεσείων).

Τα γεγονότα που συντέλεσαν στην επίδικη απόφαση, όπως κατοπτρίζονται στην πρωτόδικη απόφαση, είναι τα εξής:

- 15 Τα δύο οχήματα πορεύονταν προς αντίθετη κατεύθυνση κατά μήκος του δρόμου Λευκωσίας-Ανάγκυας. Το πλάτος του δρόμου είναι περιορισμένο· το ασφαλτωμένο μέρος έχει 19,5 πόδια (περίπου) πλάτος και το κράσπεδο σε κάθε πλευρά 3 πόδια. Η ορατότητα καθώς ο οδηγός 20 προσεγγίζει το σημείο σύγκρουσης (που είναι παραδεκτό) είναι πολύ μεγάλη και για πρακτικούς σκοπούς απεριόριστη. Από το σημείο συγκρούσεως υπάρχει ορατότητα προς κάθε πλευρά για περισσότερα από 250 μέτρα. Ενώ ο εφεσίβλητος κατευθυνόταν προς το σημείο συγκρούσεως σήμανε με το δείκτη του αυτοκινήτου του ότι θα έστριβε δεξιά και ελάττωσε την ταχύτητα του, παρέχοντας πρόσθετη ένδειξη για τις προθέσεις του. Η διαπίστωση του δικαστηρίου ότι συγχρόνως κινήθηκε προς το κέντρο του δρόμου δεν υποστηρίζεται από τη μαρτυρία την οποία 30 επικαλείται στην απόφαση του. Αντίθετα, η μαρτυρία υποστηρίζει ότι ο εφεσίβλητος 2 βρισκόταν, πριν υλοποιήσει την πρόθεση του να στρίψει δεξιά, στο αριστερό ήμισυ του δρόμου. Ο εφεσείων κατευθυνόταν προς το σημείο σύγκρουσης από την αντίθετη κατεύθυνση με κάποια ταχύτητα, το ύψος της οποίας δε διαπιστώθηκε ούτε και οποιαδήποτε παράβαση του ορίου ταχύτητας στην περιοχή που 35 ήταν καθορισμένο σε 50 ΜΑΩ. Η εκδήλωση της πρόθεσης του εφεσίβλητου 2 να στρίψει δεξιά δεν ώθησε τον εφε-

σειόντα να λάβει οποιαδήποτε αποτρεπτικά μέτρα για την αποφυγή ενδεχόμενης σύγκρουσης μεταξύ των δύο οχημάτων. Τέτοια μέτρα έλαβε όταν ο εφεσίβλητος 2 έθεσε σε εφαρμογή την πρόθεση του και έστριψε δεξιά φράσσοντας την πορεία του εφεσειόντα όταν μικρή απόσταση, 100 περίπου μέτρα, χώριζε τα δύο οχήματα. Προς αποφυγή της επαπειλούμενης σύγκρουσης ο εφεσειών φρενάρισε, χωρίς όμως να κατορθώσει να αποτρέψει τη σύγκρουση, παρά τη δραστηριότητα των φρένων του. Τα δύο οχήματα συγκρούστηκαν βίαια στο σημείο Χ, 7 περίπου πόδια από το αριστερό άκρο της ασφάλτου κατά μήκος της πορείας του εφεσειόντα. 5 10

Όπως σωστά διαπιστώνει το πρωτόδικο δικαστήριο ο εφεσίβλητος 2 ήταν έκδηλα αμελής. Παρεναίβη στην πορεία του εφεσειόντα και έφραξε το δρόμο του, γεγονός που εξ αντικειμένου καθιστά την αμέλεια του τη γενεσιουργό αιτία της σύγκρουσης. Ο εφεσειών είχε δικαίωμα για ελεύθερη και ανεμπόδιση χρήση του μέρους του δρόμου που βρισκόταν στην πορεία του και ο εφεσίβλητος 2 αντίστοιχο καθήκον να σεβαστεί το δικαίωμα αυτό και να παρέχει προτεραιότητα στον εφεσειόντα για τη χρήση εκείνου του μέρους του δρόμου. Το ερώτημα το οποίο τίθεται στην έφεση, και αυτό είναι το μοναδικό θέμα που καλούμεθα να επιλύσουμε, είναι αν έφερε ευθύνη και ο εφεσειών για τη σύγκρουση λόγω παράβασης καθήκοντος προς τους εφεσιβλήτους 1, και αν ναι ο καταμερισμός της ευθύνης μεταξύ των δύο οδηγών. Δεν τίθεται θέμα, επαναλαμβάνουμε, συντρέχουσας αμέλειας η οποία συνίσταται στην παράλειψη του ενάγοντα να λάβει προληπτικά μέτρα για την ασφάλεια του, οπότε αν επωμίζεται εκείνο το μέρος της ζημίας την οποία επέφερε η συντρέχουσα αμέλεια του, και ο εφεσειόντας απαλλάσσεται από ανάλογο μέρος ευθύνης, εκείνο που δεν προκάλεσε η αμέλεια του. 20 25 30

Ο δικηγόρος του εφεσειόντα υπέβαλε ότι ο πελάτης του δεν έφερε οποιαδήποτε ευθύνη για το δυστύχημα υποστηρίζοντας ότι οι ενέργειες του υπήρξαν λελογισμένες, περιλαμβανομένης και της προσπάθειας του να αποτρέψει τη σύγκρουση, με τη χρήση των φρένων της πλέον πρόσφορης 35

υπό τις πιεστικές συνθήκες ενέργειας για την αποφυγή της σύγκρουσης.

- 5 Αντίθετα ο δικηγόρος του εφεσιβλήτου 2 υποστήριξε ότι όχι μόνο ο εφεσείων ενείχε ευθύνη για το δυστύχημα, αλλά και ότι το ποσοστό ευθύνης που του αποδόθηκε ήταν πολύ χαμηλό, εύρημα την ανατροπή του οποίου επεδίωξε με την υποβολή ειδοποίησης βάσει της Δ.35 Θ.10 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας, αντί αντέφεσης.

- 10 Ο δικηγόρος της εφεσίβλητης 1 υποστήριξε ότι η απόδοση ευθύνης και στον εφεσείοντα δικαιολογείται από τα ευρήματα του δικαστηρίου και μάλιστα ότι το ποσοστό ευθύνης που του αποδόθηκε μπορεί εύλογα να θεωρηθεί ως χαμηλό υπό το φώς της απόφασης στη Χριστοδούλου ν. Γρηγορίου, (1989) 1 Α.Α.Δ. (Ε) 178. Τα ευρήματα για την
- 15 ευθύνη και ο επιμερισμός της σε εκείνη την υπόθεση ήσαν συνυφασμένα με το εύρημα του δικαστηρίου ότι ο διάδικος που βρισκόταν σε θέση που προσομοιάζει με εκείνη του εφεσείοντα οδηγούσε με υπερβολική ταχύτητα και συνεπώς αποστέρησε τον εαυτό του από την ευχέρεια λήψης
- 20 μέτρων προς αποτροπή της σύγκρουσης στα οποία θα είχε την ευχέρεια να προσφύγει αν δεν οδηγούσε με αλόγιστη ταχύτητα.

- 25 Στην προκείμενη περίπτωση δε στοιχειοθετήθηκε, όπως σωστά διαπιστώνει το πρωτόδικο δικαστήριο, ότι η ταχύτητα με την οποία πορευόταν το όχημα του εφεσείοντα ήταν υπερβολική. Ο λόγος για τον οποίο καταμερίστηκε ευθύνη και στον εφεσείοντα προσδιορίζεται στην απόφαση ως εξής:

- 30 "Παρόλο που ο εναγόμενος 1 (εφεσίβλητος 2) είχε υποχρέωση να περιμένει να περάσει το όχημα του εναγόμενου 2 (του εφεσείοντα) το οποίο θα έπρεπε να είχε δει, και είναι σ' αυτό το σημείο που δεν δέχομαι τη μαρτυρία του, εντούτοις ο πρώτος (ο εναγόμενος 2) θα έπρεπε βλέποντας το σήμα να προβληματιστεί και να
- 35 είναι σε εγρήγορση, έτσι που να πάρει τέτοια μέτρα για κάθε ενδεχόμενο. Παρέλειψε να πάρει αυτά τα μέτρα

και συνέχισε με την ίδια ταχύτητα.”

Το συμπέρασμα το οποίο αβίαστα εξάγεται είναι ότι αποδόθηκε ευθύνη στον εφεσείοντα λόγω της παράλειψης του να λάβει προφυλακτικά μέτρα έναντι του ενδεχομένου ο εφεσίβλητος 2 να προβεί σε αμελείς πράξεις, όπως η 5 απόφραξη της πορείας του, πριν την εκδήλωση τους. Το καθήκον για επιμελή οδήγηση δεν επεκτείνεται στη λήψη προληπτικών μέτρων έναντι της πιθανότητας εκδήλωσης αμέλειας εκ μέρους άλλων οδηγών. Ο νουνεχής οδηγός μπορεί εύλογα να υποθέσει ότι όπως ο ίδιος έτσι και 10 άλλοι οδηγοί θα εκπληρώσουν το καθήκον επιμέλειας έναντι του ιδίου και άλλων οδηγών. Η θέση αυτή διατυπώνεται με τρόπο κατηγορηματικό στην απόφαση του Εφετείου στη *Varnavas K. Varnakides v. The Police* (1969) 2 C.L.R. 1. Παρόλο που οι θέσεις αυτές υιοθετήθηκαν σε ποινική 15 υπόθεση σε σχέση με το πταίσμα αμελούς οδήγησης η αρχή η οποία υιοθετείται τυγχάνει καθολικής εφαρμογής και συσχετίζεται με τις αρχές της αμέλειας και τις πραγματικότητες της τροχαίας κίνησης. Όπως επεσήμανε στην απόφαση του ο Δικαστής Τριανταφυλλίδης (όπως ήταν τότε) 20 οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση θα έθετε ανυπόφορο βάρος στο νομιμόφρονα οδηγό και θα παρείχε αδικαιολόγητη συγχώρεση σε εκείνον ο οποίος παραβαίνει τα καθήκοντα του και το νόμο.

Όπως συνάγεται από τα ευρήματα του δικαστηρίου ο 25 εφεσείων κρίθηκε αμελής διότι δεν προείδε την αμέλεια του εφεσίβλητου 2. Αυτό αποτελεί σφάλμα. Ο εφεσείων μπορούσε να συνεχίσει την πορεία του με την εύλογη προσδοκία ότι ο εφεσίβλητος 2 θα τηρούσε τα καθήκοντα 30 έναντι του και δε θα έφρασε την πορεία του. Υποχρέωση για λήψη προληπτικών μέτρων εκ μέρους του εφεσείοντα δημιουργήθηκε όταν ο εφεσίβλητος 2 έστριψε δεξιά παρεμβάλλοντας εμπόδια στην πορεία του και καθιστώντας τη σύγκρουση επικείμενη. Όπως κατ' επανάληψη τονίστηκε οι πράξεις οδηγού που βρίσκεται αντιμέτωπος με επικεί- 35 μενη σύγκρουση δεν κρίνονται μικροσκοπικά, αλλά με ευρύτητα ανάλογη με τα αγωνιώδη διλήμματα που αντιμετωπίζει και την έλλειψη ουσιαστικής ευκαιρίας για

- προγραμματισμό των πράξεων του. Οι αρχές αυτές συνοψίζονται στην *Adamis and Apothet v. Ergacleous* (1982) 1 C.L.R. 746 και επαναλαμβάνονται σε πολλές άλλες αποφάσεις. (Βλ. μεταξύ άλλων *Παπαχριστοδούλου ν. Χ" Νεοφύτου*, (1991) 1 Α.Α.Δ. 426 και *Κωνσταντίνου ν. Φιλίππου*, (1991) 1 Α.Α.Δ. 1110).

Το πρωτόδικο δικαστήριο δε διαπίστωσε οποιαδήποτε ατέλεια στη συμπεριφορά του εφεσείοντα μετά την εκδήλωση του κινδύνου, ούτε μπορεί εξ αντικειμένου να αποδοθεί οποιαδήποτε ευθύνη στον εφεσείοντα αναφορικά με τα αποτρεπτικά μέτρα που έλαβε και που συνίσταντο στην προσπάθεια ακινητοποίησης του αυτοκινήτου του πριν προσεγγίσει το όχημα του εφεσιβλήτου 2.

Η έφεση επιτρέπεται με έξοδα υπέρ του εφεσείοντα και εις βάρος του εφεσιβλήτου 2. Η απόφαση του πρωτόδικου δικαστηρίου παραμερίζεται και αντικαθίσταται με απόφαση βάσει της οποίας αποκλειστική ευθύνη για τη ζημία που υπέστησαν οι ενάγοντες (επιβάτες) φέρει ο εφεσιβλήτος 2.

20 - Ακούονται οι διάδικοι αναφορικά με το θέμα των εξόδων του εφεσιβλήτου 1. -

Δικαστήριο: Κρίνεται εύλογο όπως ο εφεσιβλήτος 2 υποστεί και τα έξοδα έφεσης του εφεσιβλήτου 1.

Η έφεση επιτρέπεται.